

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Commissie Infrastructuur & Waterstaat
Postbus 20018 2500 EA Den Haag

Datum 1 juni 2022
Onderwerp Inbreng ten behoeve van het Commissiedebat Water van 7 juni

Geachte leden van de commissie Infrastructuur & Waterstaat,

Op 7 juni bespreekt u tijdens commissiedebat Water over de waterkwaliteit in Nederland. Natuurmonumenten, het Wereld Natuur Fonds, LandschappenNL, Natuur & Milieu, Greenpeace, SoortenNL, Waddenvereniging en de Vogelbescherming maken zich ernstige zorgen over het Nederlandse oppervlakte- en grondwater. Er is een duidelijke Europese norm om in 2027 wel een groene vink achter de kwaliteit en kwantiteit van onze Nederlandse wateren te zetten. Geen enkel oppervlaktewaterlichaam voldoet aan alle gestelde normen voor zowel chemie als ecologie. Nederland staat als waterland onderaan in de Europese lijst ([CLO, 2019](#)). Voor onze natuur is dat een groot probleem. In de race tegen de klok richting 2027 is nú actie nodig, om een herhaling van de stikstofproblematiek te voorkomen.

Wij vragen in deze brief aandacht voor 1) de urgentie om de doelen uit de Kaderrichtlijn Water in 2027 te halen en 2) de route die wij richting het halen van de doelen zien. Hiervoor gebruiken we mede een analyse die op het verzoek van Natuurmonumenten is verricht door Witteveen+Bos. Het onderzoek vindt u tevens in de bijlage van deze mail.

1) De komende vijf jaar zijn cruciaal: zet alles op alles om de KRW-doelen te halen

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) beschermt onze grond- en oppervlaktewateren in Nederland. Het heeft als doel een goede ecologische en chemische toestand van het water te realiseren in 2027. Dat is bijzonder belangrijk: water is de basis voor ons hele land. Voor drinkwater, de landbouw, de industrie en voor onze natuur. Zonder water geen bomen en geen bloesem, geen insecten en geen vogels. Geen bloei en geen groei. Alles begint – en eindigt - met water.

Nederland heeft tweemaal uitstel aangevraagd en had in 2015 al moeten voldoen aan de KRW. Hierin zijn dus grote parallellen te zien met andere natuurdossiers zoals stikstof. We wachten en regelen ons rijk. Op enig moment keert de wal dan het schip: 2027 is de finale deadline om ons water in goede toestand te krijgen. Met het huidige beleid en tempo van uitvoeren worden de doelen voor waterkwaliteit en kwantiteit niet gehaald.

Dat Nederland nog een enorme inhaalslag moet maken, blijkt ook duidelijk uit de cijfers:

- Minder dan één procent van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan alle (ecologische en chemische) eisen die de richtlijn stelt (Witteveen+Bos, 2022).
- Van de Nederlandse waterlichamen voldoet meer dan 80% niet aan de chemische toestand. De chemische vervuiling met meststoffen, pesticiden, medicijnresten en industriële resten is erg zorgelijk.

Aan Tweede Kamer der Staten-Generaal, Postbus 20018 2500 EA Den Haag
Datum 1 juni 2022
Onderwerp Inbreng ten behoeve van het Commissiedebat Water van 7 juni
Pagina 2 van 4

- Wat betreft de ecologische kwaliteit is er wel verbetering maar slechts minimaal. In 2019 voldeed slechts 6% op biologie (Witteveen+Bos, 2022).
- De waterkwaliteit is sinds 2009 en 2015 zelfs achteruitgegaan op een aantal plekken, terwijl achteruitgang door de KRW verboden is (Witteveen+Bos, 2022; [Bastmeijer en anderen, 2021](#)). Vaak is het niet één, maar zijn het meerdere stoffen die voor de normoverschrijding zorgen.
- Ca. 65% van de waterlichamen voldoet niet op fosfor én stikstof, waarbij is uitgegaan van de aangepaste (naar beneden bijgestelde) doelstellingen ([Royal HaskoningDHV, 2021](#)).
- Specifiek voor pesticiden geldt dat in oppervlaktewater de normen worden overschreden in 56 procent van de gevallen en bij meren zelfs in 62 procent van de gevallen.
- Er treedt steeds meer 'vergrijsing' (aanwezigheid van milieuvreemde stoffen) op in ons grondwater door de aanwezigheid van pesticiden, fosfor en stikstof uit mest ([Royal HaskoningDHV, 2021](#)).

Ondanks 30 jaar aan maatregelen in het kader van de Nitraatrichtlijn om water te beschermen tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen, is deze vervuiling nog steeds aanwezig. In de bovenste meter van het grondwater van agrarische bedrijven in de zand en löss gebieden is de nitraatconcentratie te hoog. Dit geldt ook voor de bovenste meter van het grondwater in ruim dertig van de circa 200 grondwaterbeschermingsgebieden. Als gevolg van droogte neemt de problematiek toe, omdat gewassen minder nutriënten opnemen. Desondanks pleit het ministerie van LNV voor een hernieuwde derogatie (meer dierlijke mest mogen uitrijden dan formeel toegestaan), waarbij de EU steeds meer bedenkingen heeft omdat de waterkwaliteit in Nederland (lang) niet op orde is.

De gebrekkige chemische en ecologische watertoestand is destructief voor onze kwetsbare natuur. Het rapport van Witteveen & Bos, schetst, in aanvulling van Ecorys ([2021](#)), de mogelijke consequenties van het niet halen van de KRW-doelen. Nederland kan in gebreke worden gesteld en er dreigen forse financiële sancties die kunnen oplopen tot €80 miljoen per jaar. Tevens wijzen Witteveen+Bos terecht op de juridische risico's, die kunnen resulteren in het opnieuw (deels) 'op slot gaan' van Nederland.

2) Aanbevelingen om een watercrisis te voorkomen

Gelukkig is de oplossingsrichting in zicht. Hierbij geldt: elke achteruitgang die nu voorkomen wordt, hoeft de komende jaren niet gecompenseerd te worden. Alle reden dus voor de minister en het kabinet om met urgentie aan de slag te gaan. Om een verdere watercrisis te voorkomen, hebben we de volgende aanbevelingen:

- Minister IenW (Harbers) als landelijke regisseur op extra inspanning KRW
Het kabinet telt meerdere themaministers om crises op te lossen: denk aan Klimaat & Energie of Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Voor het thema water is dit er nog onvoldoende. De KRW-doelen zijn helder, de stap naar de uitvoering moet voortvarender. Als minister van Infrastructuur en Waterstaat is minister Harbers verantwoordelijk voor de waterdoelen. Het bronbeleid moet hierin extra prioriteit krijgen, en daarvoor moet bijvoorbeeld ook het ministerie van LNV meebewegen. Minister Harbers is daarom bij uitstek geschikt als landelijk regisseur op concrete doelen, nauwlettende monitoring van de voortgang/uitvoeringscapaciteit, en als initiator van landelijke bijsturing.
- Betere samenwerking, daadkracht en duidelijkheid over eenieders verantwoordelijkheid
Op dit moment is er een versnippering in verantwoordelijkheid. Meerdere ministeries, provincies en waterschappen zijn bij de waterproblematiek betrokken. Zij stemmen af, overleggen en werken samen – maar komen nog niet tot een structuur gericht op het daadwerkelijk halen van de doelen en het waar nodig bijsturen van beleid met extra maatregelen. De huidige verkokering en versnippering van beleid en verantwoordelijkheden tussen met name het ministerie van I&W en het ministerie van LNV is daarvoor geen goede

Aan Tweede Kamer der Staten-Generaal, Postbus 20018 2500 EA Den Haag

Datum 1 juni 2022

Onderwerp Inbreng ten behoeve van het Commissiedebat Water van 7 juni

Pagina 3 van 4

basis. IenW moet zijn waterkwaliteitsbelang inbrengen in de dossiers van LNV, met name op de doeltreffende uitvoering van huidige regelgeving onder andere rond mest- en bestrijdingsmiddelen. Daar komt bij dat niet alle verantwoordelijkheden worden nagekomen, bijvoorbeeld de regulering en handhaving op grondwater. Ook volgens hoogleraar waterrecht [Van Rijswijk](#) is een goede verdeling van bestuurlijke taken en verantwoordelijkheden noodzakelijk. Een betere coördinatie onderling tussen overheden en een gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het behalen van doelen is nodig. Zo kunnen verschillende werkgroepen en programma's elkaars werk versterken. Voor regionale samenwerking kunnen overheden in Regionaal Bestuurlijke Overleggen (RBO) elkaar onderling strategisch gaan uitdagen en elkaar aanspreken op verantwoordelijkheden (Witteveen+Bos, 2022). Kortom, werk als overheden beter samen toon daadkrachtig bestuur om doelen sneller te halen.

- Grijp quick wins aan: zet kansen voor concrete verbetering in gang
  - Verbeter de bronaanpak
    - Uit onderzoek van Witteveen & Bos blijkt wederom dat alleen met duidelijke bronaanpak een verplichtende maatregelen het tij gekeerd kan worden. Het teveel aan mest (stikstof maar ook fosfaat) is een belangrijk knelpunt voor de KRW. Het is belangrijk dat het ministerie van IenW als landelijke regisseur waterkwaliteit het belang van goede waterkwaliteit inbrengt in de discussie die LNV met de EU voert over derogatie. Hierin is het ook van belang dat de totaal toegestane stikstofgift wordt afgebouwd tot hoeveelheden die daadwerkelijk passen bij de natuurlijke omstandigheden en gewassen.
  - Verbeter de monitoring, om snellere en meer op de bron van vervuiling gerichte maatregelen mogelijk te maken.
    - Alleen met een goede (real-time) monitoring zijn waterproblemen zichtbaar. Als het gaat over ons grondwater, met name de kwantiteit ontbreekt het aan uniforme goede registratie.
  - Het ministerie van IenW moet haar verantwoordelijkheid nemen voor de waterkwaliteit als het gaat om het opstellen van het ambitieniveau, het beleid en wetgeving over gewasbestrijdingsmiddelen. Het ministerie van LNV en I&W zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de waterkwaliteit. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het verbod op gebruik van bestrijdingsmiddelen in KRW-beschermde gebieden en het instellen van effectieve bufferzones tot water om te voorkomen dat bestrijdingsmiddelen in water terechtkomen. Ook betreft het de afstemming van normen bij de toelating van bestrijdingsmiddelen met KRW normen en het aan banden leggen van de meest giftige stoffen.
  - Toon meer ambitie voor de stroomgebiedbeheerplannen en voer deze versneld uit
    - Er zijn kansen om het halen van waterdoelen dichterbij te brengen, middels het Nationaal Programma Landelijk gebied door de aanpak van stikstof te verbinden met natuurherstel en water. Dit heeft alleen kans van slagen als er duidelijke concrete (onontkoombare) doelen aan gekoppeld worden en wateropgaven hierin een prioriteit krijgen.
    - Het programma Ruimte voor de Rivier en de meer dan 70 'natuurlijke klimaatbuffers' laten zien dat het gebruik van 'Nature-Based Solutions' in plaats van 'harde maatregelen' een betere ecologische toestand van de meeste waterlichamen mogelijk maakt. Het is van belang dat deze natuurlijke oplossingen ten volste benut worden in de verdere uitwerking van maatregelen en het landelijk gebied.
  - Maan Rijkswaterstaat aan tot spoed bij de Natura 2000-beheersplannen voor o.a. IJsselmeer en Zeeuwse deltawateren.

Aan Tweede Kamer der Staten-Generaal, Postbus 20018 2500 EA Den Haag
Datum 1 juni 2022
Onderwerp Inbreng ten behoeve van het Commissiedebat Water van 7 juni
Pagina 4 van 4

3) Waterkwantiteit: van afvoeren naar vasthouden

Perioden van droogte komen steeds vaker en langer voor. Dat heeft grote gevolgen voor de grondwaterstand en dus op ons drinkwater, onze economie en onze natuur. Dit terwijl verdere achteruitgang van de (kwantitatieve) grondwaterstand sinds 2009 verboden is en strijdig met de KRW. De huidige manier van bodemloze benutting van water staat haaks op de natuurverplichtingen (KRW, Natura 2000) voor voldoende schoon grond- en oppervlaktewater en gezonde ecosystemen. Om die uitdagingen waar Nederland nu voorstaat aan te pakken, is een radicaal andere omgang met water nodig: van afvoeren naar vasthouden - en zuinig omgaan met water van goede kwaliteit waarin elke druppel telt.

Er geldt een verbeterdoelstelling om uiterlijk in 2027 een goede grondwatertoestand bereikt te hebben. De toenemende beregening en drinkwateronttrekking in grondwaterafhankelijke natuurgebieden zijn zeer zorgelijk vanuit dat oogpunt. Maar de afgelopen jaren hebben wij te weinig progressie in de praktijk gezien. Op dit moment bestaat er geen navolgbare aanpak verdroging in Nederland en de aanpak van verdroging faalt al decennia ([Witte et al., 2020](#)); ook de huidige status van de landelijke studiegroep grondwater is onduidelijk.

Wij doen daarom de oproep haast te maken met een duidelijke landelijke gestuurde aanpak op verdroging, waarbij elke overheid haar rol pakt. Onderdeel hiervan zijn:

- In beeld brengen verdrogingsgevoelige natuur met inachtnaam huidige klimaatscenario's
- Strengere regels voor grondwatergebruik om ontwatering te beperken en te voorkomen dat grondwaterstanden te ver zullen dalen;
- Hanteren van een klimaatrobuuste grondwaterstand met een duidelijke ondergrens;
- Een betere regulering van ons grondwater die wordt getoetst aan natuur;
- Beter zicht op grondwateronttrekkingen door een uniforme registratie van onttrekkingen ('[Droogte in de zandgebieden](#)', 2022) en handhaving daarop;
- Structurele maatregelen om verdroging aan te pakken zoals hogere grondwaterstanden, het aanwijzen van natuurlijke oplossingen zoals overgangszones en een goede verbinding van opgaven in de gebiedsgerichte aanpak met de wateropgaven.

Tot slot

Het commissiedebat Water is dé kans om nog voor de zomer aan minister Harbers richting mee te geven om een watercrisis te voorkomen. Deze brief, vol aanbevelingen voor voldoende en gezond water, biedt u hopelijk alle handvaten om het KRW-beleid ten positieve bij te stellen. Dat is dringend nodig.

Voor vragen en meer informatie zijn wij uiteraard bereikbaar. Vriendelijke groet, namens de organisaties

Natuurmonumenten
Wereld Natuur Fonds
Vogelbescherming Nederland
Natuur & Milieu
SoortenNL
LandschappenNL
Greenpeace
Waddenvereniging